Přínos vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví z pohledu žáků základních škol

The benefits of the educational discipline Health education from the elementary school pupils' point of view

Michal SVOBODA

Abstrakt: Příspěvek pojednává o výsledcích dotazníkového šetření, které bylo realizováno u žáků 9. tříd vybraných základních škol. Výzkumný záměr je deskriptivní povahy a je orientován na vzdělávací obor Výchova ke zdraví. Jsou v něm zaznamenány názory žáků na následující oblasti: úroveň osvojení teoretických znalostí, aplikace teoretických znalostí, rozsah vyučovaného tematického celku v průběhu základního vzdělávání. Předmětem posuzování jsou následující tematické celky: výživa člověka, prevence drogových závislostí, reprodukční zdraví, zdravověda a první pomoc, civilizační choroby, psychohygiena a relaxace, sociální komunikace, pohybové aktivity pro zdravý rozvoj osobnosti.

Klíčová slova: výchova ke zdraví, dotazníkové šetření, učivo, tematické celky

Abstract: The paper deals with the results of a questionnaire research which was carried out with 9th grade elementary school pupils. The research plan is of descriptive character and is focused on the educational discipline Health education. Pupils' opinions about the following areas are recorded: the quality of theoretical knowledge acquirement, theoretical knowledge application, extent of topic unit during the elementary education. The following topic units are evaluated: human nutrition, drug addiction prevention, reproduction health, health science and first aid, lifestyle diseases, mental hygiene and relaxation, social communication, physical activities for a healthy personality development.

Key words: health education, questionnaire research, subject matter, topic units

1 Úvod – charakteristika vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví a procesu evaluace ve vzdělávací oblasti

1.1 Vzdělávací obor Výchova ke zdraví

Vzdělávací obor Výchova ke zdraví patří podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do vzdělávací oblasti Člověk zdraví. Pro pochopení kontextu tohoto výzkumného záměru bude v krátkosti popsáno učivo uvedeného vzdělávacího oboru. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (2005, s. 74–75) obsahuje sledovaný vzdělávací obor následující učivo:

- Vztahy mezi lidmi a formy soužití (vztahy ve dvojici; vztahy a pravidelná soužití v prostředí komunity).

- Změny v životě člověka a jejich reflexe (dětství, puberta, dospívání; sexuální dospívání a reprodukční zdraví).
- Zdravý způsob života a péče o zdraví (výživa a zdraví; tělesné a duševní hygiena; režim dne; ochrana před přenosnými i nepřenosnými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy).
- Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence (stres a jeho vztah ke zdraví; civilizační choroby; auto-destruktivní závislosti; skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, sexuální kriminalita; bezpečné chování; dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví; manipulativní reklama a informace; ochrana člověka za mimořádných událostí).
- Hodnota a podpora zdraví (celostní pojetí člověka ve zdraví a nemoci; podpora zdraví a její formy; podpora zdraví v komunitě).
- Osobnostní a sociální rozvoj (sebepoznání a sebepojetí; seberegulace a sebeorganizace činnosti a chování; psychohygiena; mezilidské vztahy, komunikace a kooperace; morální rozvoj).

Výše uvedené učivo je žákům základní školy a nižšího stupně gymnázia zprostředkováno prostřednictvím jednoho samostatného předmětu nebo mnoha předmětů, jež se k problematice zdraví vztahují. Důležité je zdůraznit, že učivo ze vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví je závazné, a ve všech školách základního vzdělávání musí být v plném rozsahu naplňováno.

1.2 Proces evaluace ve vzdělávací oblasti

Pojem evaluace je v české pedagogické terminologii poměrně nový. V odborné literatuře (viz Průcha, 1996; Nezvalová, 2002; aj.) se můžeme dočíst, že původ termínu je latinský. Sloveso *valere* znamená být silný, mít platnost, závažnost. Z latiny se toto slovo přeneslo do francouzštiny (*évaluer = hodnotit, oceňovat)* a odtud bylo převzato do angličtiny a rozšířilo se do mezinárodního užívání. Současný anglický výraz pro evaluaci je *evaluation* a znamená obecně určení hodnoty, ocenění. Na základě tohoto výčtu můžeme konstatovat, že evaluace má charakter objasňující analýzy jevů a činností, která vyjadřuje užitek či hodnoty z nich plynoucí. N. Bennet, R. Glatter, R. Lavařič vymezují evaluaci jako „*proces systematického shromažďování a analýzy informací podle určitých kritérií za účelem dalšího rozhodování.*“ (Nezvalová, 2002, s. 22) V podmínkách školy se jedná o tzv. pedagogickou evaluaci, jejímž záměrem je posuzovat a porovnávat kvality různých pojetí vzdělávání a různých typů pedagogických aktivit i jejich výsledků. Zahrnuje hodnocení vzdělávacích procesů, hodnocení vzdělávacích projektů, hodnocení vzdělávacích výsledků, hodnocení školních vzdělávacích programů, hodnocení učebnic. Jejím prostřednictvím se posuzuje, jaké jsou kvality určitého vzdělávacího programu a jak efektivně se tyto kvality daří v praxi naplňovat, případně je možné porovnávat různé koncepce mezi sebou. Problematika systematické a objektivní evaluace je v současné pedagogické praxi aktuálním tématem. Na uvedenou problematiku je v odborných publikacích nahlíženo jednak z pohledu školského managementu, jednak můžeme najít práce, jež se zabývají přímo evaluací vzdělávacích programů.

Cílená a systematická evaluace výukových programů je jedním z důležitých a nepostradatelných kroků pedagogické praxe. Tento krok vychází z myšlenky, že program je nutno nejen naplánovat, ale také systematicky kontrolovat, vyhodnocovat a na základě zpětné vazby flexibilně regulovat. K dosažení relativně objektivních údajů při ověřování efektivity výukového programu se používá velká škála výzkumných metod. Při ověřování efektivity výukového programu je nutné postupovat stejně jako při řešení každého metodologického

problému, který spadá do pedagogicko-psychologického výzkumu. V evaluaci výukového programu nestačí jen rozdat žákům dotazník, aby se prostřednictvím něho vyjádřili k efektivitě realizovaného výukového programu. Je důležité si předem uvědomit: *Co je záměrem (cílem) zjišťování efektivity programu? K čemu budou výsledky sloužit? Jaké jevy (konstrukty) budou zvolenou metodou zjišťovány? Jaké další jevy (proměnné) ovlivňují výsledky výukového programu? Jakých výsledků po skončení výukového programu mohlo být dosaženo? Aj.* Z toho vyplývá, že na evaluaci výukových programů je potřebné pohlížet jako na široce používaný typ výzkumu a nutno jej chápat jako realizaci postupných kroků směřujících k získání relevantních faktů – jedná se o systematické získávání poznatků.

2 Výzkum přínosu vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví prostřednictvím dotazníkového šetření

2.1 Metodologický záměr výzkumného šetření

Vzdělávací obor výchova ke zdraví je o proti jiným vzdělávacím oborům novou oblastí ve vzdělávání. V 90. letech na základě politických a sociálních změn ve společnosti se začaly na základních školách vyučovat předměty, které měly umožnit žákům získat informace a zkušenosti nejen z oborů vztahující se k exaktním vědám, ale také z oblastí běžného života ve společnosti. Jedním z předmětů, jež měl uvedený záměr naplňovat, byla Rodinná výchova. Tento předmět byl vyučován do doby tzv. kurikulární reformy. V průběhu let se objevovaly otázky, zda rodinná výchova patří do institucionálního vzdělávání. Na základě evropského vlivu a dalších celospolečenských změn v oblasti výchovy a vzdělávání v České republice byl předmět Rodinná výchova nahrazena předmětem Výchova ke zdraví. V současné době je už první generace žáků, která v rámci základního vzdělávání prošla v plném rozsahu tematickými celky se zaměřením na podporu zdraví. Z tohoto důvodu se nabízí otázky, jak tito žáci vzdělávací záměr z oboru Výchova ke zdraví hodnotí, jaké informace se dozvěděli, co si pro praktický život z hodin odnesli atd.

Evaluovat efektivitu vzdělávacího oboru je možné několika způsoby. Za exaktní způsob by se dalo považovat zjišťování údajů o úrovni aktuálních vědomostí žáků (absolventů základních škol) formou standardizovaných didaktických testů. Uvedené testy vyžadují delší konstrukční přípravu a v současné pedagogické praxi nejsou běžně k dispozici. Další možností by bylo longitudinální sledování absolventů základní školy, jak si postupem doby (v období dospívání a dospělosti) vedou v oblasti péče o zdraví a prevence nemocí. Dlouhodobé výzkumy jsou na organizaci a získávání cílových údajů velmi náročné. Pro tento výzkumný záměr byl zvolen evaluační přístup, který je založený na subjektivním posouzení žáků 9. ročníků vybraných základních škol, jež se týká přínosu jednotlivých témat z oblasti výchovy ke zdraví pro ně samotné. V tomto případě je důležité si uvědomit, že zvolený přístup výzkumného šetření přináší výsledky, které mají charakter subjektivního konstruktu žáků nikoliv exaktních dat vypovídající o skutečné realitě přínosu témat z výchovy ke zdraví pro žáky. Nicméně i názory žáků tohoto charakteru mají pro pedagogickou praxi nezastupitelný význam. Ve školní praxi je mnoho pedagogických záměrů, které jsou efektivně řízeny a regulovány na základě informací od žáků získaných formou diskuzí a reflexí.

2.2 Formulace výzkumného problému

Výzkumný problém je možné vymezit jako formulaci, jež vystihuje souvislosti mezi dvěma či více jevy (proměnnými), jež jsou předmětem výzkumu. P. Gavora (2000, s. 24) rozlišuje tři

typy výzkumných problémů: deskriptivní, relační a kauzální. Pro potřeby tohoto výzkumu byla zvolena deskriptivní forma výzkumného problému.

Hlavní výzkumný problém: *Jaký přínos má vzdělávací obor Výchova ke zdraví pro žáky 9. tříd vybraných základních škol a jak jednotlivá témata byla po kvantitativní stránce vyučována?*

Dílčí výzkumné problémy:

- *Jaký přínos má vzdělávací obor Výchova ke zdraví pro žáky 9. tříd vybraných základních škol v oblasti osvojení vědomostí?*
- *Jaký přínos má vzdělávací obor Výchova ke zdraví pro žáky 9. tříd vybraných základních škol v oblasti praktického využití v současném/budoucím životě?*
- *Jak jednotlivá témata ze vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví byla po kvantitativní stránce vyučována na základní škole?*

Vzhledem k tomu, že byl zvolen výzkum na základě deskriptivních výzkumných problémů, nebude výzkumný záměr dále rozpracován do hypotéz. P. Gavora (2000, s. 29) přímo uvádí: *„Vědecké hypotézy se dají formulovat jen pro relační a kauzální výzkumné problémy, nikdy ne pro deskriptivní výzkumné problémy.“*

2.3 Výzkumná metoda

Pro potřeby realizace výzkumného záměru byla zvolena metoda dotazníku. Jednotlivé otázky v dotazníku byly koncipovány ve vztahu k tematickým celkům vyučovaných v rámci oboru Výchova ke zdraví. Za klíčové tematické celky lze považovat problematiku: výživy, prevence drogových závislostí, reprodukčního zdraví, první pomoci, prevence civilizačních chorob, relaxačních technik, zásad efektivní komunikace, zásad pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti.

Otázky v dotazníku jsou konstruovány do následující podoby:

- 1.1 Zásady zdravé (racionální) výživy (výživová doporučení, pyramida zdravé výživy atd.) znám.
- 1.2 Zásady zdravé (racionální) výživy (výživová doporučení, pyramida zdravé výživy atd.) dokáži ve svém současném/budoucím životě dodržovat.
- 1.3 V průběhu školní docházky byla problematika zdravé (racionální) výživy (výživová doporučení, pyramida zdravé výživy atd.) vyučována.
- 2.1 Zásady prevence drogových závislostí (tabákismus, alkoholismus, toxikománie) znám.
- 2.2 Zásady prevence drogových závislostí (tabákismus, alkoholismus, toxikománie) dokáži ve svém současném/budoucím životě dodržovat.
- 2.3 V průběhu školní docházky byla problematika prevence drogových závislostí (tabákismus, alkoholismus, toxikománie) vyučována.
- 3.1 Zásady zdravého a bezpečného chování v oblasti reprodukčního zdraví (sexuální chování, pohlavní nemoci atd.) znám.

- 3.2 V průběhu školní docházky byla problematika zásad zdravého a bezpečného chování v oblasti reprodukčního zdraví (sexuální chování, pohlavní nemoci atd.) vyučována.
- 4.1 Postupy první pomoci (kardiopulmonální resuscitace, protišoková opatření, první pomoc při vnějším krvácení atd..) znám.
- 4.2 Postupy první pomoci (kardiopulmonální resuscitace, protišoková opatření, první pomoc při vnějším krvácení atd..) dokážu ve svém současném/budoucím životě v případě potřeby využívat.
- 4.3 V průběhu školní docházky byla problematika zásad první pomoci (kardiopulmonální resuscitace, protišoková opatření, první pomoc při vnějším krvácení atd..) vyučována.
- 5.1 Zásady prevence civilizačních chorob (ateroskleróza, infarkt myokardu, cévní mozková příhoda, hypertenze, obezita) znám.
- 5.2 Zásady prevence civilizačních chorob (ateroskleróza, infarkt myokardu, cévní mozková příhoda, hypertenze, obezita) dokáži ve svém současném/budoucím životě dodržovat.
- 5.3 V průběhu školní docházky byla problematika zásad prevence civilizačních chorob (ateroskleróza, infarkt myokardu, cévní mozková příhoda, hypertenze, obezita) vyučována.
- 6.1 Relaxační techniky (relaxační polohy, druhy relaxačních technik, zásady relaxace) znám.
- 6.2 Relaxační techniky (relaxační polohy, druhy relaxačních technik, zásady relaxace) dokáži ve svém současném/budoucím životě využívat.
- 6.3 V průběhu školní docházky byla problematika relaxačních technik (relaxační polohy, druhy relaxačních technik, zásady relaxace) vyučována.
- 7.1 Zásady efektivní komunikace (naslouchání, vyjádření vlastního názoru, asertivita atd.) znám.
- 7.2 Zásady efektivní komunikace (naslouchání, vyjádření vlastního názoru, asertivita atd.) dokáži ve svém současném/budoucím životě dodržovat.
- 7.3 V průběhu školní docházky byla problematika zásad efektivní komunikace (naslouchání, vyjádření vlastního názoru, asertivita atd.) vyučována.
- 8.1 Zásady pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti (držení těla, chůze, běh, plavání, cyklistika, míčové hry atd.) znám.
- 8.2 Zásady pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti (držení těla, chůze, běh, plavání, cyklistika, míčové hry atd.) dokáži ve svém současném/budoucím životě využívat.
- 8.3 V průběhu školní docházky byla problematika zásady pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti (držení těla, chůze, běh, plavání, cyklistika, míčové hry atd.) vyučována.

Respondenti na jednotlivé otázky odpovídali na základě předložené posuzovací škály:

Posuzovací škála pro otázky zjišťující znalosti:

1 **Výborně** - na úrovni zapamatování, porozumění a aplikování do různých situací	2 **Velmi dobře –** na úrovni zapamatování a porozumění	3 **Dobře –** na úrovni zapamatování	4 **Nedostatečně –** mám základní představu, ale nedokážu problematiku přesně pojmenovat	5 **Vůbec ne** – v problematice se nedokážu orientovat**,** nevím, o co se jedná

Posuzovací škála pro otázky zjišťující dodržování zásad vztahující se k naplňování návyků podpory zdraví a předcházení nemocí:

1 **Dokážu výborně –** bez obtíží, tzn. pravidelně a správně	2 **Dokážu velmi dobře –** s drobnými obtížemi co se týče pravidelnosti a správnosti	3 **Dokážu méně dobře –** zásady dodržuji, často s problémy co se týče pravidelnosti a správnosti	4 **Nedokážu dobře –** občas se snažím, ale většinou zásady nedodržuji	5 **Nedokážu vůbec -** nesnažím se, nedodržuji

Posuzovací škála pro otázky zjišťující kvantitativní naplňování tématu v průběhu školní docházky:

1 **Velmi podrobně** - systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním a aplikací do životních situací	2 **Podrobně –** systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním	3 **Základním způsobem** – systematicky v jednom či více předmětech, základní informace bez možnosti hlubšího porozumění	4 **Okrajově –** jednorázová zmínka v jednom předmětu nebo v rámci jednorázové akce, bez možnosti dalšího osvojování dané problematiky	5 **Vůbec ne** – problematika nebyla vyučována

2.4 Základní a výzkumný soubor

Respondenti dotazníkového šetření jsou žáci 9. tříd základních škol z Plzeňského a Karlovarského kraje. Školy byly vybírány na základě záměrného výběru. Výsledky výzkumného šetření je možné zobecnit pouze ve vztahu ke školám, které se výzkumné sondy zúčastnily. Výzkum se uskutečnil v 2. pololetí školního roku 2014/2015.

Charakteristika výzkumného souboru:

Tabulka 1

Popis výzkumného souboru

Celkový počet respondentů: 1 268
Počet chlapců: 605
Počet děvčat: 663
Počet oslovených škol: 24

2.5 Metody pro vyhodnocování dat

Pro vyhodnocování získaných dat byly zvoleny následující metody popisné statistiky:

- Výpočet pro určení střední hodnoty (aritmetický průměr).

Vzorec pro aritmetický průměr má tvar:

$$\bar{x} = \frac{1}{n}(x_1 + x_2 + \ldots + x_n) = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} x_i$$

- Výpočet pro určení směrodatné odchylky:

Směrodatná odchylka je vypočítaná ze vzorce: $s_d = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}(d_i - \bar{d})^2}{n}}$;

Data byla zpracována v programu Excel.

2.6 Výsledky dotazníkového šetření

Tabulka 2

Průměr a směrodatná odchylka ze získaných hodnot z dotazníkového šetření

Číslo otázky:	***Průměr:***	***Směrodatná odchylka:***
1.1	2,58	0,758
1.2	2,86	0,879
1.3	2,59	0,74
2.1	2,11	0,718
2.2	1,91	0,657
2.3	2,13	0,628
3.1	1,92	0,676
3.2	2,34	0,781
4.1	2,73	0,879
4.2	2,59	0,858
4.3	2,54	0,956
5.1	2,73	0,685
5.2	2,41	0,644
5.3	2,77	0,713
6.1	3,13	0,952
6.2	2,84	0,857
6.3	3,29	0,674
7.1	2,32	0,638

7.2	2,24	0,745
7.3	2,7	0,865
8.1	1,96	0,619
8.2	2,02	0,6352
8.3	2,48	0,856

2.7 Odpověď na zformulované výzkumné problémy

Formulace dílčí výzkumné otázky:

- *Jaký přínos má vzdělávací obor Výchova ke zdraví pro žáky 9. tříd vybraných základních škol v oblasti osvojení vědomostí?*

Pro žáky 9. tříd vybraných základních škol má vzdělávací obor Výchova ke zdraví v oblasti osvojení vědomostí význam:

- *„Velmi dobře – na úrovni zapamatování a porozumění“* v tematických oblastech: zásady prevence drogových závislostí, zásady zdravého a bezpečného chování v oblasti reprodukčního zdraví, zásady efektivní komunikace, zásady pohybových aktivit pro rozvoj osobnosti.
- *„Dobře – na úrovni zapamatování“* v tematických oblastech: zásady zdravé výživy, postupy první pomoci, zásady prevence civilizačních chorob, relaxační techniky.

Formulace dílčí výzkumné otázky:

- *Jaký přínos má vzdělávací obor Výchova ke zdraví pro žáky 9. tříd vybraných základních škol v oblasti praktického využití v současném/budoucím životě?*

Pro žáky 9. tříd vybraných základních škol má vzdělávací obor Výchova ke zdraví v oblasti praktického využití v současném/budoucím životě význam:

- *„Dokáži velmi dobře – s drobnými obtížemi“* v tematických oblastech: zásady prevence drogových závislostí, zásady prevence civilizačních chorob, zásady efektivní komunikace, zásady pohybových aktivit pro rozvoj osobnosti.
- *„Dokáži méně dobře – zásady se snažím dodržovat, ale často neúspěšně“* v tematických oblastech: zásady zdravé výživy, postupy první pomoci, relaxační techniky.

Formulace dílčí výzkumné otázky:

- *Jak jednotlivá témata ze vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví byla podle názorů žáků 9. tříd po kvantitativní stránce vyučována na vybraných základních školách?*

Podle žáků 9. tříd vybraných základních byla po kvantitativní stránce jednotlivá témata ze vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví vyučována:

- *„Podrobně – systematicky v jednom či více předmětech, s porozuměním“* v tematických oblastech: prevence drogových závislostí, zásady zdravého a bezpečného chování v oblasti reprodukčního zdraví, zásady pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti.
- *„Základním způsobem – systematicky v jednom či více předmětech, základní informace bez možnosti hlubšího porozumění“* v tematických oblastech: zásady zdravé výživy, zásady první pomoci, zásady prevence civilizačních chorob, relaxační techniky, zásady efektivní komunikace.

3 Závěr – rozprava k výsledkům dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření je patrné, že sledovaná témata (zdravá výživa, prevence drogových závislostí, zdravé a bezpečné chování v oblasti reprodukčního zdraví, postupy v poskytování první pomoci, prevence civilizačních chorob, relaxační techniky, zásady efektivní komunikace, zásady pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti) ze vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví jsou na sledovaných školách do edukačního procesu zařazována. Žáci si v průběhu školní docházky osvojili témata z pohledu Bloomovy taxonomie cílů na úrovni velmi dobře až dobře, tzn., ve všech tématech se orientují na úrovni zapamatování a v některých tématech se orientují na úrovni hlubšího porozumění. Mezi témata, která byla žáky osvojena na úrovni hlubšího porozumění, patří: zásady prevence drogových závislostí, zásady zdravého a bezpečného chování v oblasti reprodukčního zdraví, zásady efektivní komunikace, zásady pohybových aktivit pro rozvoj osobnosti. Žáci v dotazníkovém šetření uvedli, že podle jejich názoru jsou schopni do běžného života zakomponovat jednotlivé zásady podporující zdraví na úrovni velmi dobře až dobře, tzn., většinu zásad zdravého životního stylu dokážou vcelku dodržovat i když v některých případech s určitými problémy co se týče pravidelnosti a správnosti. Mezi zásady, které dokážou dle jejich úsudku dodržovat s pravidelností, patří: zásady prevence drogových závislostí, zásady prevence civilizačních chorob, zásady efektivní komunikace, zásady pohybových aktivit pro rozvoj osobnosti. Žáci v dotazníkovém šetření dále uvedli, že témata z oblasti podpory zdraví a prevence nemocí byla v průběhu jejich školní docházky, co se kvantitativního hlediska týče, vyučována systematicky v jednom či více předmětech. Nicméně některá témata byla vyučována jen informativně (zásady zdravé výživy, zásady první pomoci, zásady prevence civilizačních chorob, relaxační techniky, zásady efektivní komunikace) a některá témata byla vyučována podrobněji (prevence drogových závislostí, zásady zdravého a bezpečného chování v oblasti reprodukčního zdraví, zásady pohybových aktivit pro zdravý rozvoj osobnosti).

Výsledky z dotazníkového šetření mají charakter rámcové sondy, která umožňuje získat základní představu o výuce jednotlivých témat ze vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví na vybraných základních školách. K výsledkům je nutné přistupovat, jako k subjektivním úsudkům žáků 9. tříd na konci jejich povinné školní docházky. Subjektivní úsudky je možné považovat za inspirativní, ale na druhé straně mohou mít určitý zkreslující charakter. Závěry výzkumu je vhodné považovat za dílčí výsledky, které by měly být ověřeny a doplněny dalšími výzkumy.

Literatura

Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno: Paido.

Chráska, M. (2006). *Úvod do pedagogického výzkumu.* Olomouc: UP.

Kerlinger, F. N. (1972). *Základy výzkumu chování.* Praha: Academia.

Kolektiv autorů (2005) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP.

Maňák, J. & Švec, V.(2003). *Výukové metody.* Brno: Paido.

Nezvalová, D. (2002). *Kvalita ve škole.* Olomouc: UP.

Pelikán, J. (1998). Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum.

Průcha, J. (1996). *Pedagogická evaluace.* Brno: MU.

Švec, Š. et al. (2009). *Metodologie věd o výchově.* Brno: Paido.

Kontakt

PhDr. Michal Svoboda, Ph.D.

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra psychologie
Oddělení psychologie zdraví a výchovy ke zdraví
Klatovská 51, 306 14 Plzeň

e-mail: msvoboda@kps.zcu.cz